

Innhold

Forord	5
Forkortelser	15
Kapittel 1	
Introduksjon	17
1.1 Emnet for sivilprosessen	17
1.2 Domstolenes oppgaver i den sivile rettspleie	18
1.3 Forholdet mellom domstoler og forvaltning	19
1.4 Alternativer til domstolsbehandling	22
1.5 Rettskildesituasjonen i sivilprosessen	24
1.6 Opplegget av boken	25
Kapittel 2	
Konstitusjonelle og folkerettslige krav til behandlingen av sivile tvister.	
Sivilprosessuelle grunnprinsipper	26
2.1 Innledning	26
2.2 Grunnlovens regulering av sivilprosessen	27
2.2.1 Institusjonelle krav	27
2.2.2 Saksbehandlingskrav	28
2.3 Konvensjonsrettslige krav til behandling av sivile rettstvister – særlig om EMK artikkel 6 nr. 1	30
2.3.1 Innledning – folkerettens betydning i sivilprosessen ...	30
2.3.2 EMK artikkel 6 nr. 1 – innledning	32
2.3.3 Anvendelsesområdet for artikkel 6 nr. 1 i sivile saker – «civil rights and obligations»	33
2.3.4 Institusjonelle krav – «access to court»	37
2.3.5 Saksbehandlingskrav – oversikt	40
2.4 Sivilprosessuelle grunnprinsipper med forfatningsrettslig eller folkerettslig forankring	42
2.4.1 Innledning	42
2.4.2 Prinsippet om forsvarlig saksbehandling	43
2.4.3 Prinsippet om offentlighet ved saksbehandlingen	47
2.4.4 Prinsippet om muntlighet ved saksbehandlingen	49
2.4.5 Kontradiksjonsprinsippet	52
2.4.6 Likebehandlingsprinsippet	54
2.4.7 Bevisumiddelbarhetsprinsippet	56
2.4.8 Overprøvingsprinsippet	57

Kapittel 3

Avgjørelsesorganene i sivile saker	59
3.1 Noen utgangspunkter	59
3.2 Domstolshierarkiet	59
3.2.1 Innledning	59
3.2.2 Forliksrådets plass i domstolshierarkiet	60
3.2.3 Tingrettens rolle	61
3.2.4 Lagmannsrettens rolle	62
3.2.5 Høyesteretts oppgaver	64
3.3 Domstolenes sammensetning	66
3.3.1 Innledning	66
3.3.2 Sammensetningen av forliksrådet	67
3.3.3 Sammensetningen av tingretten	67
3.3.4 Sammensetningen av lagmannsretten	68
3.3.5 Sammensetningen av Høyesterett	70
3.4 Vilkår for å være dommer	71
3.4.1 Innledning	71
3.4.2 Alminnelige vilkår for å være dommer	72
3.4.3 Habilitetskrav	74

Kapittel 4

Gjenstanden for søksmålet må være et «rettskrav»	82
4.1 Noen utgangspunkter	82
4.2 Kravet må ha grunnlag i rettsregler, og søksmålet må håndheve beskyttede interesser	83
4.3 Saken må knytte seg til et konkret faktum og gjelde spesifiserte omtvistede rettsspørsmål	87
4.4 Det er adgang til å få dom for at noe er «ulovlig» eller i strid med en inkorporert internasjonal konvensjon	89
4.5 Søksmålgjenstanden må utgjøre et selvstendig rettsforhold ..	90
4.6 Prosessuelle rettsspørsmål kan ikke være gjenstand for selvstendige søksmål	91
4.7 Hvordan skal det krav som er brakt inn for retten, avgrenses mot andre krav?	92

Kapittel 5

Sivilprosessens subjekter	94
5.1 Innledning	94
5.2 Partsevne	95
5.2.1 Utgangspunkter	95
5.2.2 Fysiske personer	96
5.2.3 Privatrettslige organisasjoner og sammenslutninger ..	96
5.2.4 Offentlige virksomheter	97

5.2.5	Partsevne for andre sammenslutninger etter tvl. § 2-1 andre ledd. Begrenset partsevne	98
5.3	Prosessdyktighet og partsrepresentasjon	103
5.3.1	Innledning	103
5.3.2	Prosessdyktighet for personer	103
5.3.3	Stedfortreder – partsrepresentasjon	105
5.4	Tilknytning til tvistekravet	106
5.4.1	Innledning	106
5.4.2	Privatrettslige forhold – utgangspunkter	107
5.4.3	Privatrettslige forhold – sammenslutninger, rettsfellesskap og kollektive rettigheter	110
5.4.4	Offentligrettslige forhold	115
5.5	Gruppesøksmål	125
5.6	Partshjelp. Skriftlige innlegg til belysning av allmenne interesser	128
5.6.1	Innledning og utgangspunkter	128
5.6.2	Partshjelp	128
5.6.3	Skriftlige innlegg til å belyse allmenne interesser	131
5.7	Prosessfullmektiger	132
5.7.1	Innledning	132
5.7.2	Hvem som kan være prosessfullmektig	133
5.7.3	Prosessfullmektigenes kompetanse	133

Kapittel 6

Vilkårene for domstolsbehandling (prosessforutsetninger)	135
6.1 Generelt om prosessforutsetninger	135
6.1.1 Noen utgangspunkter	135
6.1.2 Generelle og spesielle prosessforutsetninger	136
6.1.3 Absolutte og relative prosessforutsetninger	137
6.1.4 Når må prosessforutsetningene være oppfylt?	139
6.2 Domstolen må være kompetent	142
6.2.1 Innledning	142
6.2.2 Saken må høre under norsk domsmyndighet	143
6.2.3 Domstolen må være saklig kompetent	148
6.2.4 Alminnelig vernetting	152
6.2.5 Tvungne vernetting	155
6.2.6 Valgfrie særlige vernetting	156
6.2.7 Avtalt vernetting	164
6.3 Det må være et aktuelt behov for en avgjørelse	166
6.3.1 Innledning	166
6.3.2 Fastsettelsessøksmål	167
6.3.3 Fullbyrdelsessøksmål	172
6.4 Søksmålsfrister som prosessforutsetning	174

6.5	Utenlandske saksøkeres plikt til å stille sikkerhet for saksomkostningsansvar	176
6.6	Ved avgjørelsen av om saken skal fremmes, skal retten som hovedregel ikke ta stilling til realitetsspørsmål	179
6.7	Hvordan avvisningsspørsmål skal behandles	182
6.8	Virkingen av en avgjørelse om søksmålsvilkår	185

Kapittel 7

Saksforberedelse og hovedforhandling	189
7.1 Innledning	189
7.2 Saksforberedelse for tingretten	190
7.2.1 Stevning og tilsvaer	190
7.2.2 Videre saksforberedelse. Dommerens saksstyring	193
7.3 Hovedforhandlingen	194

Kapittel 8

Hva retten har kompetanse til å avgjøre, og grunnprinsipper for saksbehandlingen	198
8.1 Ved saksanlegget blir retten enekompetent	198
8.2 Skillet mellom dispositive og indispositive saker	199
8.3 Grunnprinsipper for behandlingen av sivile retts tvister	203
8.3.1 Noen utgangspunkter	203
8.3.2 Bevisfrihetsprinsippet	205
8.3.3 Prinsippet om det beste bevis	205
8.3.4 Disposisjonsprinsippet	206
8.3.5 Forhandlingsprinsippet	207
8.3.6 Prinsippet om aktiv saksstyring og konsentrasjon av prosessen	209
8.3.7 Proporsjonalitetsprinsippet	211
8.3.8 Prinsippet om legfolks deltakelse	213
8.3.9 Den vinnende part har som hovedregel krav på å få erstattet saksomkostningene fra motparten	214
8.3.10 Rettens plikt til å veilede om prosessuelle forhold, klargjøre partenes prosesshandlinger og tillate at feil blir rettet	215
8.3.11 De EØS-rettslige prinsippene om ekvivalens og effektivitet	219
8.4 Retten kan som hovedregel bare avgjøre krav som er gjort til søksmålgjenstand	221
8.5 Retten skal av eget tiltak anvende de aktuelle rettsreglene	223
8.5.1 Innledning	223
8.5.2 Rettsanvendelsen er rettens ansvar	223
8.5.3 Retten kan ikke pålegge partene å undersøke gjeldende rett	226

8.5.4	Bevisførsel om rettsregler kan bare skje så langt retten tillater	228
8.6	Retten kan bare bygge på faktiske opplysninger som er fremkommet under forhandlingen, og hovedansvaret for bevisføringen påhviler partene	230
8.6.1	Innledning	230
8.6.2	Retten kan bare bygge på faktiske opplysninger som er fremkommet under forhandlingen	231
8.6.3	Hovedansvaret for bevisføringen påhviler partene	232
8.7	I dispositive saker kan retten ikke gå utenfor partenes påstander og påberopte påstandsgrunnlag	233
8.7.1	Innledning	233
8.7.2	Retten kan ikke gå utenfor partenes påstander	233
8.7.3	Retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlagene som er påberopt	235
8.8	Retten kan drive materiell prosessledelse	239

Kapittel 9

Det faktiske grunnlaget for rettsavgjørelser		243
9.1	Innledning	243
9.2	Bevismidlene	244
9.2.1	Innledning	244
9.2.2	Partsforklaringer	244
9.2.3	Vitneforklaringer	246
9.2.4	Sakkyndigbevis	248
9.2.5	Realbevis	251
9.2.6	Utenrettslige forklaringer	258
9.3	Retten kan som hovedregel bare bygge på opplysninger som er fremkommet under forhandlingen	266
9.4	Bevisforbud	268
9.4.1	Innledning	268
9.4.2	Forbud mot bevisførsel om forhold som er betrodd særlige yrkesutøvere («kallsmessig taushetsplikt»)	269
9.4.3	Forbud mot bevisførsel om forhold som er undergitt lovbestemt taushetsplikt for offentlig virksomhet	272
9.4.4	Forbud mot bevisførsel med opplysninger fra dommere om rettsavgjørelser	275
9.4.5	Forbud mot bevisførsel om forhold som har vært drøftet på regjeringskonferanse	276
9.5	Bevisfritak	277
9.5.1	Noen utgangspunkter	277
9.5.2	Bevisfritak for nærstående for opplysninger meddelt dem av en part	279
9.5.3	Bevisfritak for belastende personopplysninger	281

9.6	Bevisavskjæring	286	
9.7	Beviskrav	287	
9.8	Gjennomføring av bevisbedømmelsen	291	
Kapittel 10			
Rettsavgjørelser			295
10.1	Innledning	295	
10.2	Ulike typer rettsavgjørelser	296	
10.3	Krav til begrunnelse	297	
10.3.1	Hvorfor rettsavgjørelser skal begrunnes	297	
10.3.2	Begrunnelseskravets konstitusjonelle og konvensjonsrettslige forankring	299	
10.3.3	Krav til begrunnelse av dommer og kjennelser	301	
10.3.4	Krav til begrunnelse av beslutninger	306	
10.3.5	Virkningen av begrunnelsesfeil	308	
10.3.6	Dom i småkravsprosess	308	
Kapittel 11			
Rettsmidler			309
11.1	Innledning. Konstitusjonelle og folkerettslige krav til rettsmiddelsystemet i sivilprosessen	309	
11.2	Arbeidsdelingen i domstolshierarkiet	311	
11.3	Ankegjensstand og ankegrunner	313	
11.3.1	Ankegjensstand	313	
11.3.2	Ankegrunner	313	
11.4	Anke til lagmannsrett	319	
11.4.1	Innledning	319	
11.4.2	Saksforberedelse og ankesiling	319	
11.4.3	Ankeforhandling	322	
11.4.4	Lagmannsrettens avgjørelser	323	
11.5	Anke til Høyesterett	325	
11.5.1	Innledning	325	
11.5.2	Ankesiling – anke over dom	325	
11.5.3	Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger	327	
11.6	Gjenåpning	330	
Kapittel 12			
Virkningen av rettsavgjørelser			335
12.1	Noen utgangspunkter	335	
12.2	Den materielle rettskrafts rettspolitiske funksjon og menneskerettslige forankring	337	
12.3	Hvilke avgjørelser har materiell rettskraft?	338	
12.3.1	Innledning	338	

12.3.2	Avgjørelsen må være truffet som ledd i løsningen av en formalisert rettsvist under utøvelse av domsmyndighet	338
12.3.3	Bare realitetsavgjørelser har materiell rettskraft	339
12.3.4	Avgjørelsen må være skriftlig og begripelig	341
12.3.5	Grunnleggende saksbehandlingsregler må være fulgt	342
12.4	Rettskraften er begrenset til krav som var søksmålgjenstand, og må fastlegges med utgangspunkt i domsslutningen	342
12.5	Identitetskriteriene for hva som er samme krav	345
12.5.1	Noen utgangspunkter	345
12.5.2	Har de krav som gjøres gjeldende, kvalitativt ulikt innhold?	346
12.5.3	Er de rettslige betingelsene for kravene vesensforskjellige?	346
12.5.4	Er de faktiske grunnlag for kravene vesensforskjellige?	349
12.5.5	Er de verdier eller interesser som de aktuelle rettsreglene tar sikte på å beskytte, vesentlig forskjellige?	349
12.5.6	Hva fremstår som rimelig og naturlig ut fra prosessreglenes formål?	350
12.6	Virkningen for tilknyttede krav	351
12.6.1	Innledning	351
12.6.2	Adgangen til å gå til ny sak om et mindre omfattende krav eller andre deler av dette	352
12.6.3	Rettskraftens virkninger for aksessoriske krav og motkrav	353
12.6.4	Rettskraftsvirkningen av avgjørelser om betaling eller andre handleplikter	356
12.7	Ny sak på grunnlag av senere inntrådte faktiske kjensgjerninger eller ny lovgivning	358
12.7.1	Noen utgangspunkter	358
12.7.2	Etterfølgende rettsfakta kan gi grunnlag for ny prøving	359
12.7.3	Avgjørelse av domstol eller annen offentlig myndighet innen ti år kan gi grunnlag for ny prøving	360
12.7.4	Ved avgjørelsen av om det er inntrådt nye rettsfakta, må som utgangspunkt saksøkerens pretensjoner legges til grunn	363
12.7.5	I tilfeller hvor utviklingen går annerledes enn forutsatt, tillates i en viss utstrekning ny prøving	363
12.8	Hvem er avgjørelsen bindende for?	366
12.8.1	Innledning	366

12.8.2	Rettspolitisk bakgrunn	366
12.8.3	Som hovedregel er avgjørelsen bare bindende for partene	368
12.8.4	Enkelte avgjørelser virker for og mot alle eller er bindende for bestemte tredjepersoner (utvidet rettskraft)	369
12.8.5	Tredjeperson må respektere og kan påberope at dommen bindende normerer rettsforholdet mellom partene (avledet subjektiv rettskraft)	372
12.9	Tvangsfullbyrdelse	377
12.9.1	Innledning	377
12.9.2	Namsmyndighetene	377
12.9.3	Tvangsgrunnlag	378
12.9.4	Tvangsgrunnlaget må være tvangskraftig	379
12.9.5	Gjennomføringen av tvangsfullbyrdelsen	380
12.9.6	Midlertidig sikring og andre foreløpige avgjørelser . .	381
	Lovregister	383
	Avgjørelsesregister	403
	Stikkordregister	425